

Napoleonyň täç geýme dabarasyndaky kapýuşonly şahsyň syry

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Napoleonyň täç geýme dabarasyndaky kapýuşonly şahsyň syry

NAPOLEONYŇ TÄÇ GEÝME DABARASYNDAKY KAPÝUŞONLY ŞAHSYŇ SYRY

Taryhyň iň beýik serkerdelerinden Napoleon Bonapart 1804-nji ýylda Notterdam katedralynda geçirilen dabaraly çärede imperator yglan edildi. Suratkeş Žak Lui Dawidiň sungat direktorlygynda taýýarlanan meşhur kartinada biri-birinden täsin detallar bar.

Mysal üçin, Napoleon täji papanyň elinden geýenok we aýaly Žozefina Bogarnä täji öz eli bilen geýdirýär.

Munuň özi dünýewi Fransiýanyň esaslaryny görkezýän iň anyk mysaldyr. Diktator Napoleon öz üstünde hekem tutunjak dini gegemoniýany ykrar etmejegini aç-açan görkezýär.

Kartinadaky beýleki detallaryň biri-de Napoleonyň we onuň aýalynyň şo wagtkysyndan has ýaş edip şekillendirilmegidir.

Ýagny, kakabaş imperator heniz aýatda dirikä taryha bermek islän ýörite signallary bar.

Rim papasy Piý VII-niň ýüzüniň salyklygy bularyň biridir. Elbetde, bu kartinanyň her detalyňyň üstünde aýratyn durup geçmek mümkin. Bizi gyzyklandyryan iň esasy detal suratdaky kapýuşonly (selle şekilli başgap) şahsdyr. Suratdaky «Döwletiň Kahýasy» diýip tanalan kapýuşonly kişi Mehmet Sait Halet Ependidir. Ol juda az osmanly döwlet işgärine nesip eden ýigrenji diri gezip ýörkä gazanmagy başarypdyr.

kitapcy.ru

Soltan Selim III, Mustapa IV, Mahmyt II döwrüne şaýatlyk edip, ahyrynda ölüm jezasy bilen soňlanan ömür ýoluny geçipdir. On üç ýyla golaý wagt soltanyň «müsteşary-hassy» (soltanyň orunbasary) wezipesinde oturypdyr. Döwlet işinde çalt beýgelmeginiň bir sebäbi Galata möwlewhanasynyň we Şeýh Galybyň ynamyna girmegidi. Daşary ýurt dillerini suwara bilmegi-de oňa ähli gapylary ardyna çenli açdy. Ol 1802-nji ýylyň 24-nji dekabrynda şol döwür üçin Osmanlynyň iň uly basdaşy Fransiýanyň paýtagtyna ilçi edilip ugradyldy. Halet endiniň bu wezipesi Napoleonyň häkimiýet başyna gelen

döwrüne gabat gelýär. Ol juda kyn bitaraplygyň adyndan deňagramly syýasaty ýöretmekden jogapkär osmanly döwlet işgäridi.

Parižde geçiren günlerinde Halet ependiniň iň kösençlik çekýän zady pulsuzlykdy we Osmanlynyň ýüzüni ýere saljak işe het edip, Napoleondan karz pul sorap bilipdi.

Halet ependiniň aýyplary şunuň bilen gutarsa hiç zadam boljak dälidi.

Onuň gorkunç derejä çykan Günbatar duşmançylyyy we Pariždäki iň bir ownuk hadysany-da ullakan bir zat ýaly edip Stambula habar bermegi Döwleti-Alynyň (Osmanlynyň) at-abraýyny Parižde mazaly pese düşüripdi.

Halet ependi Stambula gaýdyp gelenden soň hasam «baýdagy parlap» başlady.

Halet ependiniň gara nebsiniň durary ýokdy. Nijeme şeýhulyslamlar, weziri-agzamlar, häkimler onuň pyrryldaklarynyň gurbany boldy.

Ahyrsoňunda Halet ependi patyşanyň buýrugy bilen öz başyny-da iýenden soň yzyndan şeýle setirler ýazylady:

Ne özi eýledi rahat, ne halka berdi huzur,

Ýykyldy gitdi jahandan, daýansyn ehli-kubur».

Halet ependi pyssy-pyjurlykda hernäçe öňüne adam geçirmedigem bolsa, özgerip baryan dünýäni ýerbe-ýer okap bilenokdy.

Hususanam, Mahmyt II-niň reformslaryna garşy çykmagy we öňki düzgüniň tarapyny tutmagy onuň gözden düşmegine sebäp boldy.

Iň strategiki ýalňyslygy-da «Ýanyçarlar ojagynyň» (Ýanyçarlar gwardiýasy) ýatyrylmazlygyny öňe sürmegidi. «Wakaýy-Haýriýe»-den («Haýyrly waka») öň bu pozisiýa döwlet apparatynda ylalaşyp boljak ýagdaý dälidi.

Tepedelenli Ali paşa gozgalaňyndan soň Halet ependi mazaly gözden düşüp, didiwana mündürilipdi. Halet ependi ilki Bursa, yzyndanam Konýa sürgün edildi. Yzyndan bogup öldürildi we kellesi kesildi.

Göwresi Konýa ugradyldy, Napoleon Bonapartyň täç geýme dabarasynda görünen başy bolsa, Stambula getirildi we patyşanyň öňünde goýuldy.

Ine, gowy synlap görmegiňiz üçin ýakynladyp görkezilen Napoleon Bonapartyň täç geýme dabarasyndaky kapýuşonly şahsyň

syry we akybeti şeýledi.

Mehmet MAZLUM ÇELİK.

Penşenbe, 22.06.2023 ý. Taryhy makalalar